

סוכה פרק ראשון סוכה

ח. רבינו הנאל

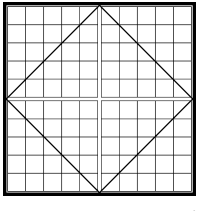
ודחין הני מילי בעיגולא, כלומר לא תמצא חלול ד' אמות אלא באמצע בלבד, אבל בעדן אינן מוצא ד' אמות. ותנן באילות כמה יהא בהדיקפה ויהיה בה טפח (ט) במרוב, במרובות ארבעה, שהמרובע יותר על העיגול רביע (ז) ואמרין מ'כדי (כמה) מרובע יתן על העיגול רביע. ב"י גבירי סגי, והא משכחת ד' על ד' אמות. ודחין הני מילי דמרובע יותר על העיגול רביע, בעיגולא דנפיק מינו ריבועא, אבל ריבועא דנפיק מינו עיגולא בעינן טפי משום מורשא דקרתא. ראינו לרבינו הגאון פירש ואמר אינן מוצא ד' על ד' אמות, אלא [אם] יש בעיגולו י"ו אמה וז' שבועים ושני שלישי שבוע חסר מעט. ותוב אמרין מכדי כל אמתא ריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסנא, כלומר אפי' אם תשנהו באלכסון במתיחת וזויתו תמשוך בהם, ומרשא דקרתא לא יספיק יותר על כל אמה [אלא] שני חומשין, י"ב אמה (י"ב) [כ"ז] חומשין, משום שתרבעוהו ותוציא מרשאות בקרנותיו, נמצאו כ"ד חומשין, הנה ה' אמות פחות חומש, ושתיים עשרה, הנה י"ז אמה פחות חומש. וזהו שאמרו בשיבסר נבי חומשא סגי, כלומר בזה השיעור ב"י נבי חומש בעיגולא תמצא ד' על ד' אמות, אחר שתמשוך מהן מורשא דקרתא. ודחין לא דק, כלומר הוסיף על שיעור ולא דיקדק. ומתמיהין אימור דאמרין לא דק פורתא, טובא מי אמרין. וחזונו לחשבון אחר. כלומר אין לאדם שיבטו אמה, אלא מקום שתי אמות ישיבה ג' אנשים הן. אי הכי בכמה אמות ישיבין כ"ד בני אדם, ב"י אמות, ואנו בשיבסר נבי חומש בעינן. ושנינן לא דק, הוסיף אמת אחת פחות חומש. ואמרין אימור דאמרין לא דק לחומרא, והי קולא היא כי ב"י אמה הסוכה פסולה היא. ושנינן הכשרת אותה. ושנינן לעולם גברא באמתא יתיב. וז' יוחנן מקום גברי לא קחשיב, פירוש בני אדם הללו חשבם ר' יוחנן במקום דופן, וכשישב אדם נמצא ירכו עד שוקו אמה, והיושב נכדו אמה. כשיהיה ח' אמות בעיגול, נמצא מקום ישיבת זה אמה ומקום היושב נכדו אמה אחרת, כשתוציא מכלל השמונה אמות (ב) מקום ישיבתם נמצא פניו ביניהם שש אמות, וכל עיגול שיש בחוכו שש אמות ק' יסובבוהו י"ח אמה, ודי לנו ב"י נבי חומש, נמצא שהוסיף אמה וחומש, ושנינן לחומרא הוסיף, והיינו לא דק ולחומרא לא דק.

כמה מרובע יתר על העיגול רביע. אין להוכיח דבר זה מהא טעמא מרובעת של שלש על שלש חוט של שמים עשרה יסוד אותה וטעמא עגולה של שלש חוט של שמים יסוד אותה דכל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רחב טפח כדאמר בשמעמין דאין מצינן רחיה מחוט ההיקף הגדול רביע אלל רוחב המקום דלטו טעמא עגולה של ד' על ד' אמות סלקא דעתך שאינה מחוקת אלא טעמא של ג' על ג' מרובעים לפי שהחוט המקיפו מדרו שזה והלא כשתחלוק טעמא של ג' על ג' מרובע על ג' רעועות לאורך ושלש רעועות לרוחב לא תמצא זה כי אם ט'

[של] אמה על אמה וטעמא עגולה של ד' על ד' ע"כ יש זה י"ב רעועות של אמה על אמה שהרי (אם) רביע של ד' על ד' כשתחלק לר' רעועות של רחב אמה לארצו וכן לרחב תמצא זו י"ו רעועות של אמה על אמה ומרובע אינו יתר על העיגול אלא רביע נמצאת אמה אומר שהעגולה היא י"ב אמה על אמה אלא ודאי אין רחיה מחוט של היקף כלל ועוד תדע דרעועה של ה' אמות אורך על רוחב אמה חוט של י"ב אמה מקיפה כשתצא לחלקה לרעועות של אמה על אמה אין זה אלא חמש אמות והיינו טעמא לפי כשאתה מניח חוט צריבע הולך ומינר לזויות וכשאתה מניחו צעוגל מרחיב והולך ואם צאנו לכיון החשבון דמרובע יתר על העגול וכל להוכיח צענין זה שמתעשה נקודה של משהו ותקיפנה צחותין הרבה קצבי זה קיצוב אחר קיצוב עד שירחיבו ויגדל רוחב צעוגל טפח על טפח ואחר כך תחתך החוטין מן הנקודה ולמטה דהיינו מחזי רוחב עיגול ולמטה ואחר שיחטבו יתפסטו כל החוטין מימין ומשמאל ונמצא כל חוט הולך ומאריך מחזירו משהו מכאן ומשהו מכאן עד שאתה מגיע לחוט העליון דלכרו ג' טפחים שהוא חוט החיטין שהוא מקצב טפח על טפח דכל שיש רחובו טפח יש בהיקפו שלשה טפחים נמצאו החוטין הללו סדורין כענין זה כמין רעועה רחבה צאמצע חזי טפח והיינו כנגד הנקודה מלאן ומלאן כלה והולכת וזרה עד משהו ואם זאת לחזור ולחלק אותה צאמצע היינו כנגד הנקודה תמצא שתי רעועות שכל אחת ארכה טפח ומחלה ומלאן אחת רחבה חזי טפח ומלאן אחת כלה עד משהו ועתה תלטרף אלו שתי הרעועות ושים הארוך כנגד הקצר תמצא רעועה רחבה טפח ומחלה על רוחב חזי טפח תחלוק אותה לשלש רעועות תמצא זה שלש רעועות מחזי טפח על חזי טפח ואילו רעועה מרובעת של טפח כשתחלקנה שתי וערב תמצא זה ארבע רעועות של חזי טפח על חזי טפח הרי לך מרובע יתר על העיגול רביע: **כ"ב** אמתא ריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסנא. אין החשבון מכוון ולא דק דאיכא טפי פורתא שאם תעשה ריבוע של עשר על עשר ותחלק אותו שתי וערב נמצא בתוכו ארבעה ריבועים של עשרה חזר וחלוק אותם ריבועים לאלכסונים והולך לז' אמצע של ריבוע גדול תמצא צריבע הפנימי חמשים אמה שהרי הוא חזיו של חיון שהרי חלקת הריבועים של ה' על ה' כל אחד לאלכסונו ואם לא היה בו אלא לפי חשבון אמתא ותרי חומשי רעועות על שבעה על שבעה אין בו אלא ארבעים ותשע רעועות של אמה על אמה ורואי להיות חמשים דהא הוא חזיו של עשרה על עשרה דעולה למאה רעועות של אמה על אמה: **כ"ג** רבי יוחנן מקום גברי לא קחשיב. על חנם דחק ליישב דברי ר' יוחנן דעל כרחק מ"ד טפחים ואלו מיתלרא אלא כדדייני דקיסרי וכו':

אלכסון שלהם אמה מוצא לכל אמה שצריבע תוספת שני חומשים כך שיערו חכמים: **בשיבסר נבי חומשא סגי**. שהרי אינן צריך להרחיב עיגול זה אלא שתמצא בתוכו ד' מרובעות וכשאתה מוסיף לתוכו טעמא מרובעת יהא חוט העיגול המקיפו נוגע בקרנות הריבוע נמצא עיגול זה רחב מתוכו כמויות לזויות של ריבוע שהוא חמש אמות ושלשה חומשים ודבר עגול כל רחבו שזה כאלכסונו כן אמצעו שהרי אין לו זווית נמצא תוכו משהו ושלשה חומשין על חמשה ושלשה חומשין וכל שיש צרבו טפח בעיגול צריך היקפו שלשה חומש אמות רחב חמש עשרה אמה היקף ושלשה חומשין טעם היקף ששן שתי אמות פחות חומש הרי שיבסר נבי חומשא פחות חומש: לא דק. ר' יוחנן במילתיה ללמנא ואמר טפי דכל כמה דהויא גדולה טפי עדיפא: לחומרא. אם אמר להוסיף על השיעור דלא חש ללמנא לא היה קשיא לן אבל השתא דצריך ליה שיעורא והכשיר את הפסולה קשיא לן מי לא דק במילתיה דלא ליקול: **באמתא יסב**. ואי הוה מנריך רבי יוחנן להוסיבם לתוכה ודאי איכא לאקשווי: **אלא ר' יוחנן מקום גברי לא קחשיב**. בתוך הסוכה אלא קציבותיה מנחות הוא אומר להוסיבם הרי פיתחו מן החשבון מרובע העיגול שתי אמות על שתי אמות שכשאתה סובבו צחות טפח סובבו חוט מנחות היקפו עשרים וארבע אמה מוצא בתוכו שמונה על שמונה דכל שיש בהיקפו שלשה יש צרוחו טפח ועכשיו שהדפנות מפיניה למושצן אינו רחב אלא ששה על ששה דהא גברא צאמצע יתיב והולאת לך אמה מזה ואמה מזה לכל זד: **כמה** הונו להו **תמיני סרי**. בהיקפה יש שמונה עשר דהא רחבה ששה על ששה: **ולחומרא לא דק**. שהוסיף מעט על השיעור ולא נמצאו ומיהו פורתא הוסיף דלא רחבינו בתוכו יותר על שיעורו אלא שני חומשין דהיינו שלש מששה חומשין שהוסיף בהיקפו וליכא לאקשווי כדאקשת לעיל טובא מי לא דק: **ורבנן דקיסרי אמרי**. לעולם מקום גברי צענין דלהוי לתוכה עשרים וארבע אמות: **דעיגולא מגו ריבועא ריבועא**. מפיך מן הריבוע כשאתה עוגל את המרובע מתוכו:

דדייני ז' על ז' נמצא דאין בו חזיו של חיון דריבוע של שבעה על שבעה אין בו אלא ארבעים ותשע רעועות של אמה על אמה ורואי להיות חמשים דהא הוא חזיו של עשרה על עשרה דעולה למאה רעועות של אמה על אמה: **כ"ג** רבי יוחנן מקום גברי לא קחשיב. על חנם דחק ליישב דברי ר' יוחנן דעל כרחק מ"ד טפחים ואלו מיתלרא אלא כדדייני דקיסרי וכו':

הני מילי. דבהיקף ג' איכא רוחא טפח: **צעיגולא**. רחב טפח יש בו והוא עגול וכל עגול אין רחבו אלא צאמצעו ואין צענין ד' אמות מרובעות שהיא ארבע צדידיה כמו צאמצעה וצריבעוהו איכא הקיפא טפי: **מכדי כמה מרובע יתר על העיגול רביע**. מתני' היא ז' צאצריעים ותשע מדות והדברים נראין לעינים דאלו אמה עגולה חוט שלש אמות מקיפה ואמה מרובעת צריעה חוט ד' לסובבה אמה לכל רוח: **בשיבסר**. היקף סגי: ה"מ. דסגי בשיבסר מהאי טעמא דמרובע יתר על עיגול רביע: **צעיגולא דנפיק מינו ריבוע**. אם היקפת צחות של ט"ו אמה צקרקע צריבעוהו תמצא בתוכו ארבע מרובעות ואם היית צריך לעגלו מצפנים ולהוליא קרנות ריבועו אמה עוגלו צחות י"ב ונמצא חיון יתר על הפנימי רביע חף כאלו אם היתה מרובעת סוכה זו דיה להיות כדי שישבו בהיקפה ששה עשר בני אדם: **אבל צריבעוהו מגו עיגולא צענין טפי משום מורשא דקרתא**. אבל עכשיו כשעשה אותה עגולה אם לא היה הקיפה אלא ששה עשר נמצא האמצע רוחב הרבה מרובע וזדיה הולכים וכלים עד לכלה ואין אמה מוצא צדידיה ארבע שאין לה זווית ורבי ארבע מרובעות צענין וצריך אמה לעשות על כרחק היקף עיגולה גדול כדי שחולק לרבע ממוכה ארבע מרובעות שיש להם זווית: **מכדי כל אמתא צריבעוהו כו'**. כשאתה מודד

הני מילי בעיגולא אבל ריבועא בעיא טפי מכדי כמה מרובע יותר על העיגול רביע בשיתסר סגי ה"מ בעיגול דנפיק מגו ריבועא אבל ריבועא דנפיק מגו עגולא בעיא טפי משום מורשא דקרתא **כ"ב** מכדי כל אמתא ריבועא אמתא ותרי חומשא באלכסנא בשיבסר נבי חומשי סגי לא דק אימור דאמרין לא דק פורתא טובא מי אמרין לא דק א"ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי מי סברת גברא באמתא יתיב תלתא גברי בתרתי אמתא יתיב כמה הונו להו שיתסר אנו שיבסר נבי חומשא בעינן לא דק אימור דאמרין לא דק לחומרא לקולא מי אמרין לא דק אמר ליה רב אסי לרב אשי לעולם גברא באמתא יתיב ורבי יוחנן מקום גברי לא קחשיב כמה הונו להו תמיני סרי בשיבסר נבי חומשא סגי היינו דלא דק ולחומרא לא דק **כ"ג** רבנן דקיסרי ואמרי לה דייני דקיסרי אמרי עיגולא דנפיק מגו ריבועא רביעא

(א) לפנינו שם מיייר הנשנה בקורה ולא במרובע ואולי דגרי אמתה היה לו לצינו ז' על ש. (ב) ע"פ סוגיא ב"י ד'ל'.